

VII. ULUSLARARASI
AHİLİK
SEMPOZYUMU

The VIIth International
Symposium of Akhism

27-29 EYLÜL/SEPTEMBER 2024 KIRŞEHİR | TÜRKİYE

- BİLDİRİLER -
Cilt: II

EDİTÖRLER:
Dr. Öğr. Üyesi Tahsin HAZIRBULAN
Dr. Öğr. Üyesi A. İstemi SAYLAM

Kırşehir, 2024

KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ

YAYIN NO: 5

VII. ULUSLARARASI AHİLİK SEMPOZYUMU
The VIIth International Symposium of Akhism

27-29 EYLÜL/SEPTEMBER 2024 KIRŞEHİR | TÜRKİYE
- **BİLDİRİLER** -
Cilt: II

EDİTÖRLER:

Dr. Öğr. Üyesi Tahsin HAZIRBULAN
Dr. Öğr. Üyesi A. İstemi SAYLAM

ADRES:

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Bağbaşı Mah. Şehit Necdet Yağız Cad. No: 143 / E Kırşehir
Tel: 0 850 441 02 44
web: <https://www.ahievran.edu.tr>
İleti: iletisim@ahievran.edu.tr

TASARIM & BASKI:

SFN Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık Ltd. Şti.
Cevizlidere Cad. 1237 Sok. No: 1/17 Balgat/ANKARA
Tel: 0312 472 37 73
www.sfn.com.tr

© Bu kitabın bütün hakları Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi'ne ait olup, (elektronik/dijital ortam dahil) herhangi bir şekilde çoğaltılması, yayımlanması yasaktır.

TAKIM ISBN: 978-9944-473-86-6
CİLT 2 ISBN: 978-9944-473-88-0

AHİLİK ÇATISI ALTINDA GELENEKSEL KEÇE ÜRETİMİ VE KEÇECİLİK ZANAATI

H. Nurgül BEĞİÇ*

---

* Prof Dr . İzmir Demokrasi Üniversitesi, Geleneksel Türk sanatları Bölümü,
begicnurgul@gmail.com ORCID: 0000 0002-5727-7516,

Özet

Tarihsel sürecin başlangıcında yaşamsal ihtiyaçların kişisel çabalarla karşılanmasının zorluğu zamanla küçük toplulukların yardımlaşma ile üretim yapmalarını gerektirmiştir. Toplumsal yaşamın gelişmesi ve ihtiyaçların giderek çeşitlenmesi birçok ihtiyacın karşılanmasında üretimlerin ehil kişiler tarafından yapılmasını zorunlu kılmıştır. Ustalık gerektiren bu üretimler uzun yıllar işlevlerini sürdürmeleri nedeniyle geleneksel özelliklerini kazanmışlardır.

Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türk toplulukları geldikleri yeni topraklarda tutunabilmek için çeşitli teşkilatlar kurmuşlardır. Bunlardan birisi de geleneksel el sanatı üretimlerini yapanları bir çatı altında toplayan Ahilik teşkilatıdır. Ahilik örgütü bir taraftan üretim yapan ustaların yetişmesi için kuralları oluşturmuş, diğer taraftan üretimin kalitesini yükseltici önlemleri alarak gelişmesini ve uzun yıllar sürdürülmesini sağlamıştır. Bu örgüt Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde yaklaşık yedi asır koyduğu kural ve oluşturduğu kurullarıyla üretimin düzenli ve disiplinli bir şekilde sürdürülmesi için çalışmıştır.

Ahilik teşkilatı çatısı altında geleneksel el sanatları alanında faaliyet gösteren bir zanaat dalı da Keçeciliktir. Yaşamsal ihtiyaçlardan giyim ve barınma alanındaki talepleri karşılayan Keçe ustaları Ahilik örgütü içinde yetişme ve üretim süreçleri için kendi kurallarını oluşturmuş ve sıkı bir şekilde uygulayarak sürekliliğini sağlamışlardır.

Keçe üretimi alanında çıraklık, kalfalık ve ustalık şeklinde nesilden nesile atölye ortamında yetişme ve geleneksel keçe üretimlerinin yapılması zengin bir kültürel birikimin oluşmasına yol açmıştır. Sanayileşme, teknolojik gelişmeler, kentleşme ve yaşam biçimlerinin değişmesi gibi birçok nedenle günümüzde unutulmaya yüz tutmuş olan Keçecilik, ustaların ölmeleri veya işi bırakmaları sonucu atölyelerin kapanmasına yol açmaktadır. Her kapanan atölye ve her ölen usta ile birlikte kültürel bellek te yok olmaktadır.

Bu çalışmada, Türklerin göçle birlikte Anadolu topraklarında tutunabilmesi için halkın ihtiyaçlarını karşılayan mesleklerin ortak bir yapı içinde bulunmalarını sağlayan Ahilik teşkilatını kurmaları, dönem ihtiyaçlarını karşılayan ve ehil kişilerin üretim yapabildiği geleneksel el sanatları kavramı içinde yer alan Keçecilik zanaatı ve üretimlerinin özellikleri ve asırlar boyu toplum ihtiyaçlarını karşılayarak günümüze kadar ulaşan zanaat ve çevresinde gelişen zengin kültürel birikim ortaya konularak ustalar, üretimleri ve atölyeleri değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ahilik, Zanaat, Usta, Keçecilik.

TRADITIONAL FELT PRODUCTION AND FELT- MAKING CRAFT UNDER THE ROOF OF AHİLİK

Abstract

At the beginning of the historical process, the difficulty of meeting vital needs with personal efforts required small communities to produce with cooperation over time. The development of social life and the gradual diversification of needs have made it necessary for production to be carried out by competent people to meet many needs. These productions, which require mastery, have gained their traditional characteristics as they have continued their functions for many years.

Turkish communities migrating from Central Asia to Anatolia established various organizations in order to hold on to the new lands they came from. One of these is the Ahi organization, which gathers those who produce traditional handicrafts under one roof. On the one hand, the Ahi organization established rules for the training of craftsmen who produce, on the other hand, it has ensured its development and sustainability for many years by taking measures to improve the quality of production. This organization worked for about seven centuries during the Seljuk and Ottoman Empires to maintain production in a regular and disciplined manner with its rules and boards.

A craft branch operating in the field of traditional handicrafts under the umbrella of the Ahi organization is felting. Felt craftsmen, who meet the demands in the field of clothing and shelter from vital needs, have established their own rules for their upbringing and production processes within the Ahilik organization and have ensured their continuity by strictly applying them.

In the field of felt production, apprenticeship, journeyman and mastership in the workshop environment from generation to generation and traditional felt production has led to the formation of a rich cultural accumulation. For many reasons such as industrialization, technological developments, urbanization and changes in lifestyles, felting, which has been forgotten today, leads to the closure of workshops as a result of the death of masters or leaving the business. With each workshop that closes and each master who dies, cultural memory also disappears.

In this study, in order for the Turks to hold on to the Anatolian lands with the migration, the establishment of the Ahi organization, which enables the professions that meet the needs of the people to be in a common structure, the characteristics of the felting craft and its productions, which are included in the concept of traditional handicrafts that meet the needs of the period and where competent people can produce, and the rich cultural accumulation that has reached the present day by meeting the needs of the society for centuries, and the craftsmen, their productions and workshops will be evaluated.

Keywords: Ahilik, Craft, Master, Felting.

Giriş

Türklerin Anadolu topraklarına akınları çok eski dönemlere kadar inmektedir. Bu dönemdeki akınlar daha çok ganimet ve keşif amaçlıdır. Yerleşme ve yurt tutma amaçlı akınlar daha sonraki yıllarda olmuştur. Türkiстан'dan Anadolu'ya kadar uzanan ilk akınlar Türk tarihinde önemli bir yere sahiptir. XI. yüzyılda yapılan akınlarda amaç yeni yurt arayışı olmuştur.

Horasan'ın önemli şehirlerinden Nişabur'un 1038 yılında Oğuz ve Çağrı beyler tarafından ele geçirilmesi ve 1040 yılında Gaznelilere karşı kazanılan Dandanakan zaferi sonunda Oğuz Yabgu Devleti'nin devamı sayılabilecek bir Selçuklu Devleti kuruldu ve Devlet'in başına da Tuğrul Bey geçti. Selçuklu Devletini oluşturan ve göçebe hayat yaşayan Oğuzlara yaylak ve kışlak alanları bulmak amacıyla önce Azerbaycan yönüne daha sonra Anadolu'nun doğu, orta ve hatta batı kentlerine doğru sürekli akınlar yapıldı. 1071'de Malazgirt'te Bizans ordularının bozguna uğratılması Türkmen göçlerinin Anadolu'ya akmasına neden olmuş ve ikinci büyük göç dalgası Moğol istilası ile gelmiştir (1221-1260). Bu gelişmelerden sonra 1261'de benzer bir göç dalgası daha gerçekleşmiş ve Batı Anadolu ele geçirilmiştir¹.

Birinci göç dalgasıyla birlikte yeni topraklarda kendini savunma ve kırsal kesimde hayatlarını devam ettirebilme; ikinci göç dalgası ile birlikte ise, ku-

1 İlhan Şahin, "Anadolu'da Oğuzlar," in Türkler Ansiklopedisi, cilt 6 (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002), 399-437

rulacak medeniyetin tamamlayıcı unsurları olarak iktisadi, siyasi ve sanatsal faaliyetlerin hayat bulacağı şehirlerin oluşumu öne çıkıyordu².

Anadolu'da yeni bir bölge fetheden Selçuklu sultanları, ilk faaliyetlerini fethettikleri yerlerde cami, medrese ve zaviyeler inşa ederken aynı zamanda ticaret ve sanat erbabını da yerleştiriyorlardı³.

Bizans ile rekabet edebilecek şekilde güçlenmek için malın kalitesini korumak, üretim ihtiyacına göre ayarlamak, sanatkârlarda sanat ahlâkını yerleştirmek amaçlanmaktaydı. Ayrıca Türk halkının ekonomik yönde bağımsız hale getirilmesi, ihtiyaç sahiplerine her konuda yardım edilmesi, ülkede yapılacak her türlü saldırıya karşı askerî yardımın yapılması, sanatta, edebiyatta, müzikte, gelenek ve göreneklerinde milli heyecanın canlandırılması gerekmektedir⁴.

Selçuklu Devleti yıkıldıktan sonra memleket dört bölüme ayrılmıştı, bu bölümlerin hiçbirinde istikrar yoktu. Teşkilât tecrübesinden istifade eden Ahi Birlikleri, ortaya çıkan bu boşluğu doldurmuştur. Şehirler, ahiler ve esnaf birliklerine dayanarak, beledi ve idari yönden kendi kendine yeter hale gelmişlerdi⁵. Bu dönemde ahiler buldukları yerleşim yerlerini dışarıdan gelecek saldırılara karşı korumak için önlemler almışlardır.

Türkler bazen kendi kurdukları şehir kasaba ve köylere, bazen de ıssızlaşan eski Hıristiyan yerleşim merkezlerine yerleşerek Anadolu'ya sürekli devam eden Türk göçünün de tesiriyle belirli bir süreç içinde Anadolu'daki şehir ve köy topluluğunun hakim unsuru haline geldiler. XIII. yy.'da Anadolu şehirlerine Türk kimliği tamamen hakim hale geldiği gibi şehirlerdeki sosyo-ekonomik üstünlük de Türklerin eline geçti⁶. Ahilik kurum çatısı altında üre-

2 Ertuğrul Erdem, Ahilik: Ahlakla Kalitenin Buluştuğu Bir Esnaf Teşkilatlanma Modeli (Ankara: Detay Yayınları, 2008).

3 Ahmet Tabakoğlu, Sosyal ve İktisadi Yönleriyle Ahilik (İstanbul: Araştırma Vakfı Yayınları, 1986).

4 Erdem, Ertuğrul. Ahilik: Ahlakla Kalitenin Buluştuğu Bir Esnaf Teşkilatlanma Modeli. Ankara: Detay Yayınları, 2008.

5 Mustafa Akdağ, Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi, cilt 1 (İstanbul: Cem Yayınları, 1974), 119-120.

6 Mehmet Demir, "Türkiye Selçuklularında Yerleşim Yapısı," in Türkler Ansiklopedisi, ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca, cilt 6 (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002), 324-334.

tim yapan esnaf ve zanaatkarlar zaman içinde güçlenerek ekonominin önemli unsuru haline gelmişlerdir.

Ahilerin, Osmanlıların kurulup gelişmesindeki rolü o derece büyük olmuştur ki, ilk askeri birlik yaya askerlerinin kıyafetleri bile ahilerin giyeceklerine benzetilmişti. I. Murat döneminde kurulan yeniçeri teşkilatının kıyafetinde Ahi başlığı kullanılıyordu. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan XVIII. yüzyıla kadar Ahi Birlikleri gelişmiş ve Türk iktisadî hayatında önemli bir rol oynamışlardır⁷. Ahilik teşkilatı sadece halkın ihtiyacı ürünleri üretmemiş aynı zamanda Osmanlı devletinin kuruluşunda da etkin rol oynamışlardır.

Ahilik Kurumu

İslâm'ın ilk asrından itibaren görülmeye başlayan fütüvvet teşekkülleri içinde IX. yüzyıldan itibaren de esnaf birlikleri ortaya çıkmıştır. Başka bölgelerde mensuplarına civanmerd, ayyâr (ayyârân), fetâ (fityan) gibi isimler verilen fütüvvet ülküsünün, İslâm'ın yayılmasına paralel olarak Suriye, Irak, İran, Türkiştân, Semerkant, Endülüs, Kuzey Afrika ve Mısır'da esnaf ve sanatkârlar arasında yaygın olduğu bilinmektedir. Türkler, İslâmiyet'i kabul etmeleri ve Anadolu'ya yerleşmelerinden itibaren fütüvvet ülküsünü benimseyip kendilerine has yiğitlik, cömertlik ve kahramanlık vasıflarıyla süslemişlerdir. Bununla birlikte Ahîliğin temel belirleyicisi olan İslâmî-tasavvufî düşünüş ve yaşayış her devirde ve bölgede geçerliliğini korumuştur⁸.

Ahi Birliklerinin Anadolu'daki ilk dönemlerinde öncelikli görevi Bizans loncalarıyla rekabet edecek güçte bir iktisadi mekanizmaya sahip olmak, gerektiğinde halkı Moğol saldırılarına karşı savaşa hazır duruma getirecek düzeyde askeri eğitim vermek, diğer taraftan esnaf ve sanatkârlara gündüz iş yerlerinde çırak, kalfa ve usta hiyerarşisi ile meslek öğretirken, akşamları ise toplandıkları ahi oturma toplantılarında ve zaviyelerinde fütüvvet ahlakının eğitimini vermek olmuştur⁹.

7 Selahattin Bayram, "Osmanlı Devleti'nde Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilâtı ve Esnaf Loncaları," İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 21 (2012): 81-115.

8 Ziya Kazıcı, "Ahilik," TDV İslam Ansiklopedisi, cilt 1 (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1988), 540-542.

9 Ali Karakaş, "Çok Yönlü Bir Sivil Toplum Örgütü: Ahilik," USOBED Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi 1, no. 1 (2017): 1-20.

Ahilik Teşkilatı, Anadolu'nun Türkleşmesi sürecinde önemli roller üstlenmiş, sosyal ve ekonomik işlevinin yanı sıra Türkiye Selçuklu ve Beylikler döneminde askeri ve siyasi boyutu da söz konusu olmuştur. Ancak Osmanlı döneminde 15. yüzyıl sonlarına doğru, askeri, siyasi ve idari işlevlerinden arındırılarak sosyal ve ekonomik işlevleri belirgin hale gelmiştir¹⁰. Osmanlı devletinin güçlenmesiyle birlikte Ahilik kurumu ekonomik işlevini sürdürmüştür.

Ahilik kurumunun Anadolu'da kurucusu olarak kabul edilen Ahi Evren, hayatı ve kişiliği hakkında çok az şey bilirse de adı Şeyh Nasiruddin Mahmud bin Ahmed el-Hôyi'dir. 1171 yılında Azerbaycan'ın Hoy şehrinde doğmuştur. Fakir bir ailenin çocuğu olan Ahi Evren, başlangıçta bir demircinin yanında çalışmaya başlamış daha sonra da debbağlık sanatına girmiş ve sanat kolunun gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır¹¹.

Anadolu'ya gelen Ahî Evran, bir müddet Denizli, Konya ve Kayseri'de ikamet ettikten sonra birçok şehir ve kasabayı gezerek ahilik teşkilatının kuruluşunda ve yayılışında önemli bir rol oynadı. Sonradan Kırşehir'e yerleşmiş ve ölümüne kadar burada kalmıştır¹².

Ahiliğin başlıca kaynakları Fütüvvetnameler, Şecerenameler, İcazetnameler, Kadı Sicilleri, Esnaf Defterleri, Vakfiye kayıtları ile İbn-i Batuta ve Evliya Çelebi Seyahatnameleridir.

İslâm dünyasında VIII. yüzyılda Irak ve İran'da başlayıp zamanla tasavvuf çevrelerine ve meslekî teşekküllere nüfuz eden fütüvvet kavramını konu edinen ve giderek bu teşekküllerin bir çeşit nizamnâmesi hüviyetine bürünen risâlelere genellikle fütüvvetnâme adı verilmektedir. Tarih içerisinde kronolojik sıraya göre başlıca üç fütüvvetname türünden söz etmek mümkündür. Bunlar; Sufi Fütüvvetnameleri (IX-XIII. yüzyıllar), Fütüvvet Teşkilatına Ait Fül-

10 Ali Gökbel, "Ahiliğin Sosyo-Ekonomik İşlevleri," II. Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu (Ankara, 2007).

11 Adnan Gülerman ve Sevdâ Taştekil, Ahi Teşkilatının Türk Toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993), 10.

12 İlhan Şahin, "Ahi Evran," TDV İslam Ansiklopedisi, cilt 1 (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1988), 529-530.

tüvvetnameler (XIII-XIV. yüzyıllar) ve Ahi Loncaları Fütüvvetnameleridir (XIII-XVI. yüzyıllar)¹³.

Ahi Loncaları Fütüvvetnameleri XIII. yüzyıldan itibaren Anadolu'da Ahilik teşkilâtının gelişme göstermesiyle birlikte Ahî fütüvvetnâmeleri ortaya çıktı. Bu belgeler Farsça, Arapça ve daha sonra Türkçe kaleme alınmıştır. Ahi Loncaları Fütüvvetnamelerinin çoğunluğu fütüvvet adap ve erkanından bahsederken diğer kısmı ise bir esnaf topluluğundan bahsetmiştir. Esnaf topluluklarından ve mesleklerden bahseden birçok fütüvvetname vardır¹⁴.

Şecere-name bir soy ağacını tanıtan ve kaleme alan belgedir. Ahi şecere-nameleri ise; Ahilerin sanatlarının inceliklerini, kutsallığını, bu sanatı icra edenlerin dikkat etmesi gereken hususları ayrıntılı bir şekilde anlatmak ve ahi şeyhlerinin kerametlerini açıklamak istemeleri olarak sıralanabilir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, Ahi Baba ve Ahi Evran Tekkesi post-nişini olabilmenin şartlarından biri de Şecere sahibi olmaktır (Hacıgökmen, 2007:111-112). Ahilik kurumunun yayılması ile birlikte 13.yüzyıldan itibaren yazılmaya başlanmıştır¹⁵.

Şecerenamelerde; Menkıbe (Ahi Evran'a adının ve ahiliğin verildiğini anlatan Hz. Muhammed (S.A.V)'e ve sahabelere dayanan menkıbeler), Soyağacı (Hz. Adem (A.S)'dan başlayıp Ahi Evran Hazretlerine kadar süren soyağacı), Fütüvvet Silsilesi (Ahi Evran Hazretlerinden başlayıp adı geçen Ahi şeyhine kadar – Ahi Sinan, Ahi Musa vb. – devam eden silsile), Kerametler (Ahi Evran'ın ve Şeyh olan kişilerin kerametleri), Ahi'de bulunması gereken özellikler, Fütüvvet ehlinin uyması gereken kurallar, Kurallara uyulmadığı takdirde verilecek cezalar, Çalışmanın, alın terinin önemi ve gerekliliği, Şedd kuşanma ritüelleri, Çırak-Kalfa-Usta-Pir ilişkisi, Ahilik Teşkilatındaki görevli kişilerin kârdan alacakları hisse dağılımı, Mesleğin hususiyetleri, debbağ esnafının yapması gerekenler, Debbağlık sanatına övgüler, Meslekler ve bu

13 Ahmet Yaşar Ocak, "Fütüvvet," TDV İslam Ansiklopedisi, cilt 13 (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1996), 264-265.

14 Öztürk, Mustafa. Doğu'nun Ortak Mirası. İstanbul: Harf Yayınları, 2012.

15 Mehmet Ali Hacıgökmen, "Ahî Şecere-Nâmelerinin Tarihî Temeli ve Yazılış Sebep-leri," Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 23, no. 23 (2007): 107-114.

mesleklerin Pirlerinden bahsedilmektedir¹⁶. Fütüvvetnameler Ahilik kurumunun çatı kurallarını içerirken Şecerenameler esnaf ve zanaatkar sınıflarının kurallarını detaylı olarak düzenleyen belgelerdir.

Osmanlılarda ve Doğu İslâm ülkelerinde, medrese ve tekke mensuplarıyla sanat erbabından eğitim ve öğrenimlerini tamamlayanlara üstatlarının verdiği yazılı belgeye İcazetname denir. Ahilikle ilgili olan Sanat ve Meslek İcazetnameleri iş, sanat ve beceriye dayalı üretim ve hizmet erbabı arasında kendi özel eğitimleri sonunda ustaları tarafından verilen belgelerdir¹⁷. Bu özel belge ile usta olunduğu yazılı hale getirilmiştir.

Ortaçağ'ın önemli İslam gezginlerinden Fas'lı İbn Battûta kaleme aldığı Seyahatnamesinde (Rihletü İbn Battûta) 1325 yılından başlayarak otuz yıl kadar süren gezi notlarında Türkiye, Hindistan, Çin, Endülüs, Batı Sudan, Ceza-yir, Tunus, Libya, Mısır gibi ülkeler hakkında bilgiler vermektedir¹⁸. Eserinde Ahilerin Anadolu'da meskûn Türkmenlerin her vilayet, belde ve köyünde var olduklarından bahseden İbn Battûta, şehirlerdeki Ahi zaviyelerinden başka küçük bir köyde veya dağ başında bile ahi zaviyelerinin görülebileceğini ancak Anadolu seyahatinde kendisinin bizzat ziyaret ettiği veya mensuplarıyla görüştüğü on sekiz Ahi zaviyesinin ismini zikretmiştir¹⁹.

1611-1682 yılları arasında yaşamış olan ve XVII. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu topraklarında dolaşarak o dönem hakkında önemli bilgiler veren gezgin Evliya Çelebi'nin 10 ciltlik seyahatnamesinin 1.cildi İstanbul hakkındadır. Bu ciltte, dönemin padişahı IV. Murat'ın Bağdat seferine çıkmadan önce İstanbul'daki esnaf alaylarının huzurdan geçişleri, sırayla detaylı bir şekilde anlatılmaktadır. Bu eserde; Ahiler yani Debbağlar Esnafı içinde sayılan;

16 Selim Deveci, "Ahilik Teşkilatı ve Esnaf Zümreleri," Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 5 (2021): Fütüvvet, Ahilik ve İktisadi Hayat Özel Sayısı, 54-87.

17 Selim Deveci, "Ahilik Teşkilatı ve Esnaf Zümreleri," Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 5 (2021): Fütüvvet, Ahilik ve İktisadi Hayat Özel Sayısı, 54-87.

18 Hamdi Yazıcı, "Seyahatnâme," TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt 37 (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2009), 9-11.

19 Mahmut Şeker, İbn Battûta'ya Göre Anadolu'nun Sosyal-Kültürel ve İktisadi Hayatı ile Ahilik (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını, 1993).

Keçeciler Esnafı; İşyeri 400, neferât 1005, pirleri Ebû Said Tarî'dir, Selmân-ı Pâk'ın kuşak bağladığı 15. pirdir. Nurlu Mezarı Kerbelâ'dadır. İmam Hüseyin ile şehit olmuştur. Çok Yezidî öldürdüğü için Acem diyarında Ebû Saidü't – Tarî mezarı için diye yemin ederler. Mu'tezile ve Şii ziyaret yeridir. Bu keçeciler tahtirevanlar üzere keçe teperek ve yapağı atarak çeşit çeşit keçe külah, keçe giyecekler ile geçerler.

Tülbent Börkçüleri Esnafı; Atpazarı'nda dükkân 40, neferât 100, bunların da piri Ebû Said Tarî'dir. Bunlar da arabalar üzere türlü kırmızı keçeden tülbent börkleri ve keçeden tek parça Manisa yağmurlukları yapıp mallarını sergileyerek geçerler.

Yeniçeri Keçecileri Esnafı; Dükkân 10, neferât 60, pirleri yine Ebû Said Tarî'dir. Dükkânları Yeniodalar'da Orta Cami yanındadır. Bunlar da seyishaneler üzere Dükkânlarını yeniçeri keçeleri ve Üsküfleriyle süsleyip yeniçeriler gibi silahlı giderler²⁰.

Bu bilgilere göre o dönemde İstanbul'da üç ayrı keçeci esnafı bulunmaktadır. Sivil halkın taleplerini karşılayan "Keçeciler Esnafı", Osmanlı ordusunun ihtiyacını karşılayan "Tülbent Börkçüleri Esnafı" ve "Yeniçeri Keçecileri Esnafı" dır.

Ahilik sisteminde genel olarak esnaf birlikleri "ehl-i hiref" adıyla da anılır. Osmanlılarda esnaf denilen sanat ehli ikiye ayrılır; Bunlar; Ehl-i Hiref-i Hassa / Saray Ehl-i Hirefi (Devlete ait iş ve işyerlerinde çalışanlar) ve Serbest Esnaf Teşkilâtı ve Esnaf Birlikleri (Serbest Çalışanlar)dir²¹.

Osmanlı İmparatorluğu yeni ülkeler fethetmesi ile birlikte zamanla bir dünya devleti haline gelmiştir. Bunun gereği olarak da Ahilik teşkilatlarının İslam temelli olması sanat ve mesleklerini aynı topraklar içinde sürdüren gayri müslimler açısından sorun olmuştur. Bu nedenle küçük ölçekli üretim yapan esnaf ve sanatkârları kayıt altına alan, haksız rekabeti önleyen, usta-çırak iliş-

20 Evliya Çelebi. Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi. c. 1. sa.278 (S. A. Kahraman ve Y. Dağlı. Haz.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.2013.

21 Selim Deveci, "Ahilik Teşkilatı ve Esnaf Zümreleri," Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 5 (2021): Fütüvvet, Ahilik ve İktisadi Hayat Özel Sayısı, 54-87.

kileri ile ürün kalitesine standartlar getiren, gayrimüslim sanatkârları da çatısı altında bulunduracak bir kurum ihtiyacı doğmuştur.

Selçuklu, Anadolu Beylikleri ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde Anadolu Türklerine sanat, ticaret ve ekonomi alanlarında aşağı yukarı 650 yıl yön verip, ışık tutmuş olan Ahilik, örgüt olarak kendi kuralları ve kurullarıyla III. Ahmet dönemine dek (1703-1730) sürmüştür. Adı geçen Osmanlı sultanı döneminde, 1727 yılında “Gedik” denen bir düzen resmen uygulamaya başlanmıştır²².

Din ayrımı gözetilmeden kurulan Gedik sistemi her ne kadar Ahilik sistemine benzer özellikler taşısa da XVII. yüzyıldan sonraki dönemlerde Osmanlı ekonomisinin değişimine bağlı olarak eski etki ve önemini kaybetmiştir.

Keçeciler Sınıfı ve Ahilik Kurumundaki Yeri

Türklerin yeni geldikleri Anadolu topraklarında kalıcı olabilmeleri için ticari alanda da güçlü olmaları gerekiyordu. Bazı Anadolu kentlerinde Bizans halkı yaşıyordu. Bunlar sanat ve ticaretle uğraşıyorlardı. Türkler bu kentlerde tutunabilmek için üretim yaparak ekonomik alanda güçlü olmaları gerekiyordu. Bu amaçla kurdukları Ahi esnaf teşkilatları ile birlikte hareket ederek kalıcı olduklarını gösterdiler.

Ahilik çatısı altında faaliyette buldukları bölge halkının önde gelen ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla dönük meslekler oluşmuş ve zamanla ihtiyaçların çeşitlenmesine bağlı olarak diğer meslek sınıfları kurum çatısı altında kurularak faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu bağlamda halkın birçok alanda ihtiyacını karşılayan ve küçükbaş hayvanlardan elde edilen yün ile yapılan Keçe ürünler bu alanda ilk kurulan esnaf örgütlerinden biridir.

Selçuklu şehirlerinde üretimin yapıldığı çarşılar, aynı adla anılıyordu. Etkilerini Osmanlı döneminde de devam ettiren bu isimler, çoğunlukla 32 meslek dalı olarak tanınmış ve bilinmişlerdir. Gıda ile ilgili olanlar yanında (ekmekçiler, aşçılar, helvacılar, kasaplar) insan, evi ve mesleği için gerekli eşyaların üretildiği dükkânlar da bir araya toplanmış idiler. En kalabalık küme bunlar

22 M. Fatih Köksal, Ahi Evran ve Ahilik, Yayın No: 5 (Kırşehir: Kırşehir Valiliği, 2011).

olup aralarında bakırcılar, demirciler, terziler, bezzazlar, neccarlar, debbağlar, keçeciler, kömürçüler, saraçlar, semerciler vb. bulunurdu²³.

Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminde Keçe zanaatkarları atölyelerinde halkın ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır. Bu dönemde Keçeciler halkın yaşam biçimleri gereği geniş bir alanda işlevi olması nedeniyle değer verilen geleneksel mesleklerden birisi olmuş ve bu mesleği icra eden ustalar mesleklerin anayasası olarak kabul edilen fütüvvetnameler ve şeceranelere bağlı kalarak meslek kurallarını sıkı bir şekilde uygulamışlardır.

Osmanlı hükümdarlarından I. Abdülhamit devrinde keçeci esnafı, İstanbul'da müstakil bir sanatkâr grubunu teşkil etmekte idi. Bunlar; aldıkları yün ve yapağı ile Cebhane, Mehterhane, Tophane, Has Ahur, Buzhane ve Tersane'ye mirî fiyat üzerinden keçe imal eder ve mahallerine teslim ederlerdi. Bundan başka 1783 tarihine gelinceye kadar işledikleri bütün keçeleri At Pazarı'nda ve Yenibahçe'de kendilerine tahsis edilen birer hamamda pişirmeleri adet ve usulendi. At Pazarı'nda 20, Yenibahçe'de ise 10 adet keçeci dükkânı bulunmaktaydı²⁴.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde de ihtiyaca dayalı birçok ürünün keçeden yapılmaya devam ettiği görülmektedir. Özellikle halkın kullandığı başlıkların büyük bir kısmı keçeden yapılmaktaydı. Yine halkın düşük gelirli olanları evlerinde yaygı ve örtü olarak, keçeyi tercih etmekteydi.

Keçe zanaatkarlarının iş başında yamak, çırak, kalfa ve usta öğreti yöntemiyle yetişip ürettikleri geleneksel keçe ürünler; Kepenek, Keçe çadır, Arakiyye, Börk, Elif-i Nemed, Havut örtüsü, (Hayderi) Hayderiyye, Kapı perdesi, Kar keçesi, Keçe çizme, Keçe külah, Sikke, Muz keçesi, Sargı keçesi (Kundak), Seccade (Namazlık), Semer keçesi, Süt keçesi, Ter keçesi, yer yaygısı ve yük keçesidir.

XVIII. yüzyılın ortalarında sanayi devriminin ekonomi hayatına getirdiği değişiklikler küçük esnaf ve sanatkârların aleyhine gelişmeler göstermiştir.

23 Tuncer Baykara, "Türkiye Selçuklu Döneminde Toplum ve Ekonomi," in Türkler Ansiklopedisi, ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca, cilt 7 (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002), 223-257.

24 Mehmet Erdoğan, "İstanbul'da Keçecilik," Türk Folklor Araştırmaları Dergisi 5, no. 101 (1957): 1613-1614.

Makineleşme ile birlikte seri üretime geçilmesi ve ürün çeşitliliğinin artması sonucu gerileme dönemine girilmiştir. Diğer taraftan Osmanlı İmparatorluğu ticari anlaşmalar yoluyla yabancı devletlere ticari imtiyazlar sağlamıştır. Bu imtiyazlar sonucu dışarıdan gelen seri üretim ucuz mallar sınırlı üretim yapan küçük atölyelerin üretim alanını daha da daraltmıştır. Sonuç olarak, el sanatları üretimi yapan atölyeler talebin azalmasına bağlı olarak gün geçtikçe kapanmaya başlamıştır. Bu dönemde keçeci esnafı daha çok taşrada yaşayan halkın ihtiyaçlarını karşılayan geleneksel mesleklerden birisi olmuştur.

Ahilik kültüründe Ahinin mesleğini kimden öğrendiği (el aldığı) ve meslek intisabının hangi pirlere dayandığı çok önem arz etmekteydi. Meslekî intisabı olmayan sanatkarların sanatında kutsallık ve bereket olmayacağına inanıldığı için her mesleği muhakkak ulu bir kişiye dayandırılırdı²⁵.

Abdülbaki Gölpınarlı'nın incelediği Farsça ve Arapça fütüvvetnameler ile Ali Torun tarafından incelenen Türkçe Fütüvvetnameler birlikte değerlendirildiğinde; Gölpınarlı'nın "İslâm ve Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilâtı" adlı eserinde 50 adet esnaf zümresi adı ve 17 adet kemer-beşte esnaf zümresi adı verilmiş, Torun'un "Türk Edebiyatında Türkçe Fütüvvet-Nâmeler" adlı eserinde ise 59 adet esnaf zümresi adı verilmiştir. Her iki eserde de adı geçen esnaf sınıfları 36 adettir. Keçeciler sınıfı sadece Ali Torun'un eserinde geçmektedir. Bu eserde Keçecilerin piri Abdullah Vasıti olarak belirtilmiştir. Ahi Musa Şecerenamesinde 69, farklı tarihlerde kaleme alınan Şecerenameelerde ise 84 adet ve 71 adet olmak üzere farklı sayılarda esnaf zümresi olduğu belirtilmektedir. Hem fütüvvetnâmelerde hem şecerenâmelerde adları ortak belirtilen esnaf zümreleri toplam 57 adettir. Yukarıda bahsedilen üç şecerename de adı geçen esnaf zümrelerinin toplamı yaklaşık 116 adettir. Şecerenameelerde Keçecilerin piri Ebu Sa'id Libbâd ve Hz. İsmail olduğu belirtilmektedir²⁶. Farklı tarihlerde kaleme alınan kaynaklarda birçok esnaf sınıfı ortak olarak bahsedilmektedir. Bu mesleklerden biride Keçeci esnafıdır.

25 Mehmet Ali Hacıgökmen, "Ahî Şecere-Nâmelerinin Tarihî Temeli ve Yazılış Sebep-leri," Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 23, no. 23 (2007): 107-114.

26 Selim Deveci, "Ahilik Teşkilatı ve Esnaf Zümreleri," Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 5 (2021): Fütüvvet, Ahilik ve İktisadi Hayat Özel Sayısı, 54-87.

Selçuklu dönemi esnaf birliklerinin devamı olan ve genellikle şehir ve kasabalarda bulunan Osmanlı serbest esnaf kuruluşları, rekabet prensibi yerine karşılıklı kontrol ve yardımlaşma esasına göre teşkilatlanmışlardı. Aynı meslek ve sanat erbabı bir arada çalışır ve birbirlerini denetlerdi. Hiyerarşik yapıda teşkilatlanmış olan esnaf sisteminde esnaf şeyhi, esnaf kethüdâsı, yiğitbaşı, usta, kalfa ve çırak yer alıyordu. Bunların görev, yetki, sorumluluk ve hakları geleneklere ve nizamnâmelere göre düzenlenmişti²⁷.

Ahilik teşkilatında esnaf ve sanatkarlara, iş yerlerinde yamak, çırak, kalfa ve usta hiyerarşisine göre mesleğin incelikleri öğretilmiş, akşamları ise Ahi konuk ağırlama ve toplantı yerlerinde ahlaki ve terbiyevi bir eğitim uygulanmıştır. Böylece Türk esnaf ve sanatkarı arasında hem güçlü bir dayanışma ve yardımlaşma yaratılmış ve hem de yerli Bizans sanatkarlarıyla rekabet edebilecek bir ortam oluşturulmuştur²⁸. Meslekî eğitim, iş başında, kalfalar ve ustalar tarafından verilirdi. Meslekî eğitimle umumî eğitimi ve sosyal hayatı bütünlük içerisinde ele alan Ahi Birlikleri'nde, bir gencin meslek hayatındaki ilk kademesi yamaklıktır. Yamaklık dönemi 10 yaşında başlardı. Esnaf yamaklarının ve çıraklarının ilk etapta okuma-yazmasına özel ihtimam gösterilirdi²⁹.

Yamaklık, Ahilikte meslekî eğitimin ilk aşamasıdır. Bir esnafa yamak olabilmek için, 10 yaşından büyük olmak ve işe devamı için velisi tarafından izin verilmesi gerekir. İki yıl ücret almadan sürekli yamaklık edenler özel bir törenle çıraklığa yükseltilirdi.

Çıraklar, sanata henüz girmiş ve ücretsiz çalışmaya hevesli olan kişilerdir. Bunların görevleri ise, temizlik işlerini yapmak, dükkân ve zaviyeye düzenli devam etmek, dükkân ve zaviyelerde gösterilen sanat ve dersleri öğrenmek, temiz giyinmek, dürüst hareket etmektir. Yiyeceğini ustası verirdi. Çırak bir sanata girince aynı zamanda bir tarikata girmektedir. Çırak girdiği tarikatta ustasının manevî evladı olarak sayılırdı. Bu nedenle ustaların yanında konuşmaz ve gülmezlerdi. Usta yanına bir çırağını aldığı zaman ailesini araştırır, sorup sual eder-

27 Ahmet Kal'a, "Esnaf," Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, cilt 11 (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, 1995).

28 Adnan Gülerman ve Sevda Taştakil, Ahi Teşkilatının Türk Toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993), 10.

29 Mithat Gürata, Unutulan Adetlerimiz ve Loncalar (Ankara: Tisa Matbaacılık, 1975), 11.

di. Ruh hastası, hırsız, uğursuz, soysuz, deli, serkeş kimseyi yanına almazdı. Çıraklıkta ustayı gözleme ve model alma yoluyla öğrenme önemli bir meslekî ve ahlâkî eğitim seklidir. Çırak işyerindeki eğitime üstadıyla birlikte katılmakta, din ve ahlâka dair bilgiler elde etmektedir. Çırak töreninde; çırak adayı çocuğun Ahi kardeşi (ustası) ve kalfaların (yol kardeşleri) ile velisi ve esnaf şeyhi katılırdı. Esnaf şeyhi onun haftalık ücreti tespit ederdi. Bu ücretin iki haftalığı tutarı, ustası tarafından esnaf sandığına terfi harcı olarak yatırılırdı. Çıraklık süreci genel olarak 1001 gündü. Kuyumculukta ise bu süre 20 yıldır.

Kalfalar, usta olmaya namzet ve henüz sermayesi bulunmayan ücretli işçilerdir. Çıraklık dönemini başarı ile sonuçlandırması gerekmektedir. En az 1001 gün çıraklık yaptıktan sonra, kalfa olma hakkını elde ederdi. Kalfa ustanın olmadığı zamanlarda onun yetkisine sahip olarak her türlü işi yürütürdü. Kalfalık dönemi bütün meslekleri için üç yıldır. Kalfalık töreni çıraklık sürecini tamamlayan gencin, ustası tarafından yeterli bir derecede yetiştiğini ve ahlâken de olgunlaştığı kanaatine varılırsa bunu Ahi Teşkilatına bildirilirdi. Tören esnaf odasında veya mescit, cami gibi kapalı alanlarda yapılırdı. Kalfa sınav niteliğinde benzer bir şekilde tören yapılır ve kalfa kendi eliyle yaptığı sanatı ile ilgili bir şey hazırlar bunu ustalar meclisine sunar. Esnaf yönetim kurulu tarafından oluşan üyelerine, kalfanın aydın yeteneği ve iyi ahlâkî ustası tarafından onlara anlatılırdı. Sonra “asır” suresi okunur ve dua edilirdi. Daha sonra esnaf başkanı öğüt verip, adayın beline peştamal yani şed kuşatırdı.

Ustalık peştamal kuşatılarak ustalık unvanını alırdı. Usta olabilmek için; Kalfa iken en az üç çırak yetiştirmesi gerekirdi. Meclise girebilmesi için de üç kalfa yetiştirip bunlara peştamal kuşatmış olması zorunluymuştu. Uzun süre çalışmış olmak ve üstatların önünde ciddi bir sınavdan geçmek gerekirdi. Ancak usta olduktan sonra müstakil bir iş yeri açabilirdi. Usta olmayan, iş yeri açamazdı. Kalfanın yaptığı iş, ustalarca beğenilirse o kalfa usta olurdu. Ustalık Töreni şöyleydi; Üç yıl kalfa olarak çalışan, hakkında şikâyet olmayan, görevlerini tam anlamıyla yerine getiren, müşteriler ve arkadaşlarıyla iyi geçinen, bir dükkân yönetecek duruma gelen kalfalar ustalığa yükselirdi. Yörenin yönetici, din adamları ile büyük bir törenle, Ahi Şeyhin onayı ile ustalığa geçerdi. Şed kuşanır, icazet alır, düzenlenen kermes ve eski ustanın katkısı ile

esnaf sandığın kredisiyle dükkân açardı. Usta olan kişi artık işyeri bulma, araç gereç, ham madde ve çırak bulma hazırlığına başlardı³⁰.

Sonuç

Türklerin Anadolu topraklarına akınları eski dönemlere kadar uzanır. Bu dönemde daha çok keşif ve ganimet amaçlı akınlar yapılmıştır. XI. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya yapılan göçler yurt edinme amaçlı olmuştur. 1071 Malazgirt zaferi ile Anadolu toprakları Türklere açılmış ve büyük topluluklar halinde göç ederek yerleşmeye başlamışlardır. Anadolu topraklarına ikinci büyük göç dalgası (1221-1260) Türkiistan'ın Moğollar istilası nedeniyle olmuştur. Buhara, Semerkand, Merv, Belh, Taşkent gibi şehirlerde ekonomik faaliyetlerde bulunan esnaf, sanatkâr ve tüccarlar Anadolu'ya göç etmişlerdir.

Türklerin yeni geldikleri topraklarda tutunabilmek ve kalıcı olabilmek için aralarındaki bağları güçlendirmeleri gerekiyordu. Bu amaçla Türklük ve İslami değerleri bir araya getiren Ahilik teşkilatını kurmuşlardır. Ahilik kurumu Anadolu Selçuklu döneminde bir taraftan dışarıdan gelebilecek saldırılara karşı toprakları korumak için önlem alırken diğer taraftan meslek örgütlerini kurup kurallarını koyarak iktisadi hayatın sağlıklı işlemesi ve faaliyette buldukları bölge insanının ihtiyaçlarını karşılayacak ürünlerin üretilmesinde düzenleyici olmuşlardır. Osmanlı Döneminde merkezi yönetimin güçlenmesi ile sadece ekonomik hayatın önemli bir parçası olan esnaf ve sanatkarların üretim ve denetimini sağlayan bir kurum haline gelmiştir.

Anadolu Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde yaklaşık 7 asır süren Ahilik kurumu oluşturduğu kural ve kurullarıyla merkezi yönetimlerin en büyük destekçisi olmuş ve merkezin yeterli yönetim sergileyemediği dönemde oluşan yönetim boşluklarında devreye girerek zafiyet oluşmasını önlemeye çalışmıştır.

Ahilik kurumunun başta gelen kaynakları olan fütüvvetnameler ve şeceranemeler esnaf teşkilatlarının çatı kurallarının yanı sıra esnaf ve zanaatkar sınıflarının üretim ve yetiştirme kurallarını belirleyen yazılı belgelerdir. Zanaat-

30 Yusuf Ekinci, Ahilik ve Meslek Eğitimi (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1990), Ramazan Özkaya, «Ahilikten Günümüze Çıraklık Eğitimi,» in II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu: 19-20 Eylül 2012 – Kırşehir: Bildiriler, ed. Kenan Ceylan (Ankara: SFN Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık, 2012), 248-280.

karların yamak, çırak, kalfa ve uşta şeklinde yetişme kuralları bu belgelerde yazılı hale getirilmiştir. Uşta olmaya hak kazananlar törenlerle şed kuşanıp uştalarından icazetname alarak kendi işyerlerini açma hakkını kazanmışlardır.

Keçeci zanaatkarları da Ahilik çatısı altında faaliyet gösteren sınıflardan birisidir. Anadolu'nun Türk yurdu olmasından sonra Ahi Evran tarafından Kayseri'de ilk defa kurulan Debbağ atölyeleri yanında küçükbaş hayvanların yünlerini değerlendiren keçeci uştaları da üretimde bulunmuş olmalıdır. Bu nedenle gördüğü işlev nedeniyle Ahilik çatısı altında kurulan ilk zanaatkar sınıflarından birisi olduğu söylenebilir.

Keçe atölyeleri diğer zanaatkar toplulukları gibi yerleşim yerlerinde toplu halde kendi adlarını taşıyan sokak, bedesten ve çarşılarda atölye açıp üretim yaparak faaliyette oldukları bölge halkının ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Üretim kalitesi, yetişme, iş yeri açma gibi birçok hususta Ahilik kurumu tarafından belirlenen kurallara ve bu kuralları uygulayan kurul kararlarına uygun olarak bir disiplin içinde faaliyet göstermişlerdir.

Yamak olarak velisinin izni ile Keçe uştalarının yanında işe başlayan çocuklar iki yıl ücret almadan hizmet verdikten sonra bir törenle çırak, çıraklar 1001 gün kalfa ve uştalarının kontrolünde ücretli olarak çalıştıktan sonra törenle kalfa, kalfalar 1001 gün uştasının kontrolünde yetiştikten sonra törenle şed kuşanıp uştalarından icazetname alarak kendi işyerlerini açma hakkı elde etmişlerdir. Bu kurallar Anadolu Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerini kapsayan yaklaşık 7 asır boyunca uygulanmıştır. Bu sistem sayesinde uştalardan kazanılan mesleğe dair üretim tekniği, renk, motif gibi özellikler ile asırlar boyu birikerek gelen zanaatın inceliklerinin aktarılması ile geleneksel Keçe üretiminin sürdürülebilirliği sağlanmıştır.

Geleneksel keçe uştalarının atölyelerinde ürettiği başlıca keçe ürünler; yer yaygıları, çoban kepenekleri, keçe çadırlar, süt ve muz keçeleri, eyer ve palaran keçeleri, havut keçesi, hayderiye keçe başlıklar ve sikkelerdir. Bu ürünler farklı bölgelerde ihtiyaca göre uştalar tarafından küçükbaş hayvanların yünü keçelik yün haline getirildikten sonra düz veya farklı renklerde boyanarak motif yerleştirilerek kalıba dökülüp sıcak su ve sabun yardımıyla el, ayak ve zamana göre makinalarda tepilerek üretilmiştir.

XVIII. yüzyılın ortalarında sanayi devriminin ekonomi hayatına getirdiği değişiklikler küçük esnaf ve sanatkarların aleyhine gelişmiştir. Seri üretimin ucuz ürünleri tercih edilmiş ve keçe atölyeleri kapanmaya başlamıştır. Osmanlı sultanı III. Ahmet döneminde, 1727 yılında gayrimüslim esnaf ve zanaatkarları da bir çatı altında toplayan “Gedik” sistemi uygulamaya konarak Ahilik sisteminden vazgeçilmiştir. XIX. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu yaptığı ticari anlaşmalar yoluyla yabancı devletlere ticari imtiyazlar sağlamıştır. Bu imtiyazlar sonucu dışarıdan gelen seri üretim ucuz mallar, sınırlı üretim yapan küçük atölyelerin üretim alanını daha da daraltmıştır. Bu dönemde keçeci esnafı daha çok taşrada yaşayan halkın ihtiyaçlarını karşılayan geleneksel mesleklerden birisi olmuştur. Bu gelişmeler sonucu Keçe ürünlere olan talep giderek azalmış ve atölyelerin sayısı her geçen gün azalmıştır.

Geleneksel el sanatlarımızdan Keçecilik değişen yaşam biçimleri, seri üretim, teknolojinin gelişmesi sonucu çeşitlenen ürünlere olan taleple çok dar bir alanda ihtiyaç gideren bir üretim haline gelmiştir. Sürdürülebilirlik kavramı içinde uzun yıllar halkın ihtiyaçlarını gideren keçe üretimler Ahilik çatısı altında asırlar boyu var olmuştur.

Kaynaklar

- Akdağ, Mustafa, *Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi C. 1*, İstanbul: Cem Yayınları, 1974.
- Baykara, Tuncer. “Türkiye Selçuklu Döneminde Toplum ve Ekonomi”. *Türkler Ansiklopedisi*, Ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca, 223-257. Cilt 7. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- Bayram, Selahattin. “Osmanlı Devleti’nde Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilâtı ve Esnaf Loncaları”. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, no. 21 (2012): 81-115.
- Ceylan, Kenan. *Ahilik Türk-İslam Medeniyetinde Dünyevi ve Uhrevi Sistemi*. Ankara: TC. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kültür Yayınları, 2013.
- Demir, Mehmet. “Türkiye Selçuklularında Yerleşim Yapısı”. *Türkler Ansiklopedisi*, ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca, 324 – 334. Cilt 6. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Deveci, Selim. “Ahilik Teşkilatı ve Esnaf Zümreleri”. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 5 (2021): Fütüvvet, Ahilik ve İktisadi Hayat Özel Sayısı, 54-87.

- Ekinci, Yusuf. *Ahilik ve Meslek Eğitimi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1990.
- Erdem, Ertuğrul. *Ahilik: Ahlakla Kalitenin Buluştuğu Bir Esnaf Teşkilatlanma Modeli*, Ankara: Detay Yayınları, 2008.
- Erdoğan, Mehmet. “İstanbul’da Keçecilik”. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi* 5, no. 101 (1957): 1613-1614.
- Evliya Çelebi. *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi*. c. 1. (S. A. Kahraman ve Y. Dağlı. Haz.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2013.
- Gökbel, Ali “Ahiliğin Sosyo-Ekonomik İşlevleri”, *II. Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu*, Ankara, 2007.
- Gülerman, Adnan ve Taştekil, Sevdâ. *Ahi Teşkilatının Türk Toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993.
- Gürata, Mithat. *Unutulan Adetlerimiz ve Loncalar*, Ankara: Tisa Matbaacılık, 1975.
- Hacıgökmen, Mehmet Ali. “Ahî Şecere-Nâmelerinin Tarihi Temeli ve Yazılış Sebepleri”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23, no. 23 (2007): 107-114.
- Kal’a Ahmet. “Esnaf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, cilt 11, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, 1995.
- Karakaş, Ali. “Çok Yönlü Bir Sivil Toplum Örgütü: Ahilik”, *USOBED Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi* 1, no. 1 (2017): 1-20.
- Kazıcı, Ziya. “Ahilik”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, cilt 1. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1988. 540-542.
- Köksal, M. Fatih. *Ahi Evran ve Ahilik*. Yayın No: 5. Kırşehir: Kırşehir Valiliği, 2011.
- Mehmed Zıllı oğlu Evliyâ Çelebi, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, İkinci Kitab, Türkçeleştiren: Zuhuri Danışman. İstanbul: Zuhuri Danışman Yayınevi, 1969.
- Ocak, Ahmet Yaşar. “Fütüvvet”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, cilt 13. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1996. 264 – 265.
- Özkaya, Ramazan. “Ahilikten Günümüze Çıraklık Eğitimi”. *II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu: 19-20 Eylül 2012 – Kırşehir: Bildiriler*, ed. Kenan Ceylan, 248-280. Ankara: SFN Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık, 2012.
- Öztürk, Mustafa. *Doğu’nun Ortak Mirası*, İstanbul: Harf Yayınları, 2012.
- Şahin, İlhan. “Ahi Evran”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, cilt 1. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1988. 529-530.

Şahin İlhan. “Anadolu’da Oğuzlar”. *Türkler Ansiklopedisi*, cilt 6. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002. 399-437.

Şeker, Mahmut. *İbn Batuta’ya Göre Anadolu’nun Sosyal-Kültürel ve İktisadi Hayatı ile Ahilik*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını, 1993.

Tabakoğlu, Ahmet. *Sosyal ve İktisadi Yönleriyle Ahilik*. İstanbul: Araştırma Vakfı Yayınları, 1986.

Yazıcı, Hamdi. “Seyahatnâme”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, cilt 37, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2009. 9-11.